

naš tednik

LETO XXXI. — Številka 19 10. maja 1979 Cena 4.— šil. (5 din)
Poština plačana v gotovini Celovec P. b. b.
Erscheinungsort Klagenfurt Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

Državnozborske volitve: SP 95, VP 77, FP 11 Koroška: gonja VP in FP proti Rebrci zaman

„Nova pomlad v Avstriji“. — Z rožicami posajena propaganda ÖVP je dosegla nasprotni učinek. Pomlad že, vendar za socialiste, ki so dosegli največji uspeh v drugi republiki. Niso le držali absolutne večine, temveč jo tudi izgradili. Od 183 mandatov, za katere so se potegovala stranke SPÖ, ÖVP, FPÖ in KPÖ, je dosegla SPÖ 95 (plus 2), ÖVP jih je izgubila tri in ima sedaj samo več 77 sedežev v parlamentu, FPÖ je pridobila enega in ima sedaj 11 zastopnikov, KPÖ je ponovno ostala prazna in zdrknila pod en procent. SPÖ je dobila 2.412.778 glasov (51,03%), ÖVP 1.981.291 glasov (41,90%), FPÖ 286.644 glasov (6,06%) in KPÖ 45.270 glasov (0,96%). Prejš-

nji deleži: SPÖ 50,42%, ÖVP 42,95%, FPÖ 5,41% in KPÖ 1,19%.
Kanceler Kreisky, katerega vlada je v sredo simbolično odstopila, bo s spremembo vlade nekaj časa počakal. Kaj bo s podkanclerjem in finančnim ministrom Androschem, še ni odločeno. Kreisky je sicer dejal, da ga hoče obdržati v kabinetu, vendar ni izrecno poudaril, da bo Androsch ostal v svojih obih funkcijah. Na zaključni proslavi socialistične zmage Androscha ni bilo...
Katera glava bo padla v ÖVP, prav tako še ni jasno. Strankino predstojništvo je sicer izreklo zaupnico Tausu ter ga pozvalo, naj ponovno kandidira. Kaj bo z ostalimi in ali bo Taus ta poziv sprejel, še ni odločeno.

FPÖ se na vsak način hoče znebiti Friedricha Petra kot klubskega šefa v parlamentu. Kreisky bi Petra tudi v naprej rad videl v polnih časteh...

Na Koroškem se je pokazalo, da vso zaletavanje ÖVP in FPÖ glede Rebrce obema strankama ničesar ni prineslo: ÖVP je padla v okraju Velikovec od 36,11% na 34,76%, FPÖ od 6,8% na 6%, medtem ko so socialisti narasli od 57,05% na 57,6%. V deželni merilu je SPÖ dosegla z 56,5 procenti najboljši rezultat vseh dosedanjih parlamentarnih volitev, ÖVP je padla pod psihološko mejo ene tretjine in ima sedaj samo več 32,4 procentov. FPÖ je ostala pri starem.

(Glej tudi stran 2)

Deželni zbor: volitve v znamenju protesta!

Člani kluba slovenskih občinskih odbornikov, kandidati Koroške enotne liste pri zadnjih deželnozborskih volitvah ter odborniki Narodnega sveta koroških Slovencev so bili zadnji petek zvečer povab-

Namesto uvodnika:

Resolucija

Kluba slovenskih občinskih odbornikov, Narodnega sveta koroških Slovencev in kandidatov Koroške enotne liste KEL 1975 zoper načrtovano reformo volilnega sistema za volitve v deželni zbor.

Člani Kluba slovenskih občinskih odbornikov, osrednjega odbora Narodnega sveta koroških Slovencev in kandidati Koroške enotne liste KEL za deželnozborske volitve 1975, zbrani dne 4. maja 1979 v Celovcu

izjavljajo, da je samostojni nastop pri deželnozborskih volitvah najbolj učinkovit način, da slovenska narodna skupnost aktivno sodeluje pri političnem dogajanju na Koroškem. Razvoj narodnostnega vprašanja v zadnjih letih nam jasno dokazuje, da zastopstva naših življenjskih interesov ne moremo prepustiti večinskim strankam, ki so sklenile pakt, da bi skupno vzele koroškim Slovincem pravice, ki so nam zajamčene v avstrijski državni pogodbi;

protestirajo zoper načrt o spremembi volilnega sistema za deželnozborske volitve, ki naj bi ponovno razkosala dvojezično ozemlje in vzela manjšim volilnim skupinam realne možnosti, izvoliti svojega zastopnika v deželni zboru, se odločno izrekajo zoper vse poskuse, vsiliti slovenski narodni skupnosti na Koroškem „zastopstvo oziroma zastopnika“, ki je in bo odvisen od večinskih strank, ki je in bo odvisen od večinskih strank, o strobojajo vse poskuse cepitve manjšine;

izjavljajo, da bodo izčrpali vse možnosti pravnih sredstev zoper načrtovano volilno reformo, vključno mednarodnih sodnih forumov za zaščito manjšinskih in človekovih pravic; izražajo odločnost, da ne bodo podpirali z glasovnico večinskih strank, ki zlorablja njihovo politično oblast v škodo manjšim volilnim skupinam ter kratijo slovenski narodni skupnosti na Koroškem pravice, ki so ji zajamčene v avstrijski državni pogodbi iz leta 1955.

Zbrani zaupniki Kluba slovenskih občinskih odbornikov, Narodnega sveta koroških Slovencev in Koroške enotne liste KEL zahtevajo, da odstopijo stranke, zastopane v Koroškem deželni zboru, od nameravane spremembe volilnih okolišev in da pritegnejo omenjene organizacije k pogajanju o spremembi deželnega volilnega odbora.

ljeni v Slomškov dom v Celovcu, da bi razpravljali in odločili o zadržanju napram predvidevani razdelitvi Koroške na štiri volilna okrožja pri deželnozborskih volitvah, pa tudi, da bi se posvetovali, kako se zadržati pri naslednjih deželnozborskih volitvah. Medtem je deželni zbor celo že sklenil termin zanje: volitve bodo 7. oktobra 1979.

Uvodoma so predstavniki organizacij oziroma skupin, ki so vabile na ta sestanek, podali kratke prikaze trenutnega položaja.

Predsednik Kluba slovenskih občinskih odbornikov mag. Filip Warasch je dejal, da so socialisti šele po občinskih volitvah prišli na dan s svojim predlogom. Le-ta je še bolj diskriminatoričen kakor svoje-

časna razdelitev v stari monarhiji. Očitno se je SPÖ morebitnega povečanja glasov za KEL (pri občinskih volitvah so samostojne liste bile edina skupina, ki ji je uspelo zadržati trend k velikima strankama) tako zbalala, da je Podjuno samo (okraj Velikovec), kjer imajo Slovenci tradicionalno največ glasov, vključila tisto okrožje, kjer je največ prebivalstva in pridobitev mandata zato najtežja (okrožje IV ima še okraja Šentvid ob Glini ter Wolfsberg). Akcija SPÖ je v prvi vrsti naperjena proti Slovincem, nadalje proti samostojnemu nastopu. Tretjič pa je SPÖ že dala „prijateljski“ namig, kako si ona želi Solvence: Hanzij Ogris sme kandidirati na listi SPÖ.

● Mi pa smo proti taki kandidaturi, ker Ogrisa kot slovenskega kandidata za deželni zbor nismo postavili koroški Slovenci temveč je to sklenila SPÖ; to pomeni torej ponoven poskus oktoriranja zastopstva, ki si ga želijo drugi in ne mi, je dejal Warasch. Naslednje volitve bodo vsekakor v znamenju slovenskega protesta. Ne odgovorimo se načinu samostojnega nastopa, ki ga smatramo za najboljšega, je zaključil Warasch ter napovedal pritožbo na ustavno ter evropsko sodišče.

Dr. Pavel Apovnik je dejal, da je bila pred samostojnim nastopom leta 1975 dolga in temeljita diskusija in upa, da bo temeljita tudi sedaj, odločitev pa premissij-

na. Izhodišče za KEL: po tafelsturm, študijski komisiji, sunkovitem preokretu socialistične manjšinske politike so bili naši ljudje razočarani, borbeni, zlasti mladina.

Kako je to danes? Stetje smo medtem bolj ali manj uspešno bojkotirali; imeli bomo vzrokov dovolj podpreti lastno kandidaturo. Prepričan sem, da vsi naštetih argumenti tudi danes veljajo, če ne še bolj, je dejal dr. Apovnik. Govor o „subjektu“ ne sme ostati prazna fraza. On, dr. Apovnik, je prepričan, da bi zakon o narodnih skupinah, zakon o razdelitvi okrožij bil drugačen, če bi KEL leta 1975 uspela z mandatom. Če pa bi opustili samostojen nastop, tega ne smemo in ne moremo napraviti za vedno.

Dr. Matevž Grilc je uvodoma dejal, da že pojem „manjšina“ pove, da le-ta nikoli ne more dobiti večine. Opozoril je na to, da je v gremiju ekspertov pred sklenitvijo zakona o narodnih skupinah bil ravno zastopnik koroške SPÖ Unkart tisti, ki je imel najbolj negativno stališče do Slovencev; opozoril je na to, da bodo 6. in 7. junija politični procesi proti slovenskim aktivistom v Salzburgu; opozoril je na farbanje mednarodne javnosti, kakor je to storil pred mesecem dni kanceler Kreisky ter na to, da npr. gradiščanska asimilantovska skupina okoli Robaka dobi več subvencij kakor koroški Slovenci.

Vse tri stranke je danes treba enako vrednotiti, kajti tristrankarski protimanjšinski sporazum velja tudi za SPÖ. Socialistična stranka si je lahko privoščila Ogrisa na svoji kandidatni listi, ker je SPÖ v obeh nemškonalnih kljub temu verodostojna.

● Kandidatura Hanzija Ogrisa ima cilj, razbiti koroške Slovence, je ugotovil dr. Grilc in dejal, da jo mora kot predsednik NSKS odločno odkloniti.

Vendar Ogrisova kandidatura za SPÖ še ni bila dovolj in je zaradi tega sklenila razdeliti Koroško na štiri dele. Stranke nas hočejo prisiliti, da volimo naše nasprotnike, je dejal dr. Grilc.

Deželni glavar Wagner je sam priznal, da je ta model manjšini sovražen; kljub temu, da je socialistični poslanec dr. Heinz Fischer dejal, da bi bilo možno spreminiti ustavo na zvezni ravni.

Integracija načelno ni slaba, vendar je možna le, kadar stranke večine priznajo manjšini njene pravice. Ravno tega pa na Koroškem ni. „Toliko svobode še imamo, da smo proti narodnemu samomoru,“ je zaklical v dvoranu dr. Grilc. Zato bodo naslednje vo-

(Dalje na 8. strani)

Črna gora: že 120.000 šil. za žrtve potresa

Lepa vsota se je nabrala medtem na kontu Našega tednika števil. 3350 pri Zvezi slovenskih zadrug v Celovcu: zadnjič smo poročali, da so darovali naši rojaki na ta konto 60.000 šilingov. Medtem leži na kontu 3350 že 120.000 šilingov.

V Črni gori se življenje začne normalizirati. V kratkem bodo dokončno odločili, kaj bodo na novo postavili in kje; prav tako bodo odločili, česar ne bodo več obnovili. Potreba je seveda še in še. Eden od problemov bo seveda tudi cesta oziroma njena bodoča trasa. Vsekakor pa bodo vse obnovljene stavbe in tiste, ki jih bodo na novo zgradili, morali graditi primerno močnejše.

Glede turizma se kažejo v tej sezoni hude izgube, ker so nekateri prireditelji stornirali vožnje, oziroma ni uspelo preusmeriti turiste v druge jugoslovanske kraje.

Nadaljnji darovi za Črno goro:

Lessiak Genovefa, Hudi kraj 200.—, Hartmann Amalia, Pliberk 200.—, Oberlavč Ursula, Pliberk 500.—, družina Kreutz, Blato 500.—, Linhart Franc, Pliberk 160.—, Krištof Alojz, Vidra vas 100.—, Zulmer Juliana, Pliberk 500.—, Logar Jožef, Konovece 100.—, Kunčič Marija, Borovlje 100.—, Malle Janko, Sele-Srednji Kot 500.—, Rositšek Terezija, Sinča vas 200.—, Fugger Anton, Rožek 200.—, Keuschnig Johan, Svatne 200.—, Wutej Franc, Pecelj 150.—, Kropivnik B. in M., Podkanja vas 400.—, Rapold Agnes, Bela 250.—, Paul Marija, Železna Kapla 300.—,

Napečnik Johana, Obirsko 200.—, Baumgartner Alojz, Šentjakob 200.—, Dovjak Marija, Šentmartin 1000.—, dr. Krajger Franc, Rožek 100.—, dr. Schuster, Rožek 1000.—, Marktl Niko, Rožek 200.—, Lepuschitz Johan, Ravne 100.—, Millionig Brigite, Celovec 100.—, Kaselj Lovro, Hodiše 100.—, Skof Andreas, Šentvid v Podjuni 1000.—, Karnitschar Karl, Šentvid v Podjuni 100.—, Nedved Rosalia, Vetrinj 100.—, Jančar Franc, Slovenji Plajbert 100.—, Obič Marija, Lancova vas 150.—, Piuk Valentin, Velikovec 50.—, Sticker Ludmila, Pečnica 2000.—, Trobej Jožefa, Selo 500.—, Perne Marija, Šentvid v Podjuni 200.—, Ivančič Anton Hrubi, Dunaj 50.—, Kralj Herta, Celovec 50.—, Woschitz Hubert, Spittal 500.—, Wolte Terezija, Šmarjeta 200.—, Pochyla Alojzija, Celovec 100.—, Filler Marija, Grabštanj 25.—, Lesjak Lukas, Poreče 100.—, Pörttsch Josef, Smihel (Dalje na 8. strani)

V začetku prihodnjega meseca bodo tudi slovenski volilci in volilke v Italiji poklicani k volilnim žaram, da opravijo eno svojih temeljnih državljskih dolžnosti, se pravi, da s svojim glasom prispevajo k izvolitvi članov rimskega parlamenta, od delovanja katerega je dejansko odvisna nadaljnja usoda celotne države in njenih pripadnikov. Za državnozbornimi volitvami, ki bodo, kot znano, 3. junija, pa bodo teden dni kasneje, se pravi 10. junija, prve neposredne volitve v evropski parlament.

Za izid obeh volitev vlada v Italiji in tudi v tujini veliko pričakovanje, kar je predvsem posledica globoke politične in moralne krize, ki je že več let značilna za

birokratskih razlogov zavržen, tako da so kandidati Slovenske skupnosti bili prisiljeni nastopiti pod tradicionalnim znakom Furlanskega gibanja.

Skupni nastop Furlanov in Slovencev je predvsem zato važen, ker obstaja stvarna možnost za izvolitev lastnega predstavništva v rimski parlament, kar bi med drugim bilo odločilnega pomena za uspeh dolgih in vztrajnih prizadevanj celotne slovenske narodne manjšine za izglasovanje zakona o celoviti zaščiti. Dosedanja več kot desetletna praksa namreč dovolj zgovorno dokazuje, da se naša manjšina v tem pogledu ne more stoodstotno zanesti na italijanske vsedržavne stranke, kar

Italija: Slovenci in bližnje volitve

Italijo in katere odraz je predvsem teroristična dejavnost, ki ji nikakor noče biti konca.

Kot je bilo pričakovati, bodo pripadniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji tudi na teh volitvah žal nastopali neenotno, kar pomeni, da jih dosedanje izkušnje v tem pogledu niso veliko naučile. Slovenski člani in simpatizerji KPI bodo tako glasovali za svoje kandidatne liste, člani in somišljeniki PSI pa za svoje. Pred veliko preizkušnjo in tudi zagato se je tokrat znašla Slovenska skupnost, ki se je za državnozbornske volitve morala odločiti ali za samostojen nastop kot leta 1976 ali pa za povezavo s kako drugo politično organizacijo, glede na to, da bi bila njena odsotnost problematična in v marsikaterem pogledu tudi škodljiva.

Slovenska skupnost se je za volitve 3. junija odločila za zavezništvo in skupni volilni nastop s Furlanskim gibanjem, se pravi, s politično organizacijo, ki je Slovenski skupnosti v marsičem sorodna in ki v celoti sprejema, kar je bilo odločilnega pomena, njene glavne programske točke. Obe politični organizaciji sta se bili sporazumeli tudi o skupnem volilnem znaku, ki pa je bil iz navidez zgolj

je med drugim v vsej italijanski povojni zgodovini dovolj zgovorno dokazal primer Južnih Tirolcev, ki so prišli do svojega „paketa“ predvsem zato, ker so imeli svoje predstavnike v rimskem parlamentu.

Člani, somišljeniki in simpatizerji Slovenske skupnosti so med drugim dokazali, da volilno zavezništvo s Furlanskim gibanjem popolnoma razumejo in tudi odobravajo predvsem s tem, da so omogočili, da je Slovenska skupnost tako rekoč v nekaj urah zbrala zadostno število podpisov, ki so bili potrebni za predložitev skupnih kandidatnih list.

Kar zadeva evropske volitve, ki bodo 10. junija, se je Slovenska skupnost odločila za skupni volilni nastop z drugimi manjšinskimi in avtonomističnimi političnimi organizacijami v državi, kar je med drugim naravna posledica in tudi zaželen uspeh večletnih prizadevanj Slovenske skupnosti, da naveže stike in prične sodelovati s sorodnimi organizacijami etničnih manjšin v Italiji. V tem pogledu je prišla v poštev predvsem Union Valdotaïne, ki ni samo vodilna politična sila v Dolini Aoste, a ima tudi svoje predstavništvo v rim-

(Dalje na 4. strani)

Tako je volila južna Koroška

	SP	VP	FP	KP		SP	VP	FP	KP		SP	VP	FP	KP
CELOVEC-MESTO					ŠKOFIČE					OKRAJ VELIKOVEC				
1979	28.755	19.902	4931	654	1979	767	316	56	9	VELIKOVEC				
1975	26.853	19.342	4906	758	1975	729	252	61	26	1979 3535 2257 556 52				
BELJAK-MESTO					ŽRELEC					1975 3183 2105 553 52				
1979	20.745	9262	2936	567	1979	2199	843	151	29	GALICIJA				
1975	19.567	9325	2669	672	1975	1887	738	168	33	1979 550 396 38 6				
OKRAJ CELOVEC-DEŽELA					ŠTALENSKA GORA					1975 526 329 36 10				
OTOK					1979 834 584 107 10					GREBINJ				
1979	255	317	71	—	1975	743	526	113	19	1979 962 939 182 13				
1975	245	291	45	2	BILČOVŠ					1975 844 919 202 17				
KOTMARA VAS					1979 531 296 67 17					SUHA				
1979	923	457	76	18	1975	450	298	65	25	1979 398 275 12 4				
1975	808	404	94	36	OKRAJ BELJAK-DEŽELA					1975 322 268 24 8				
GRABŠTANJ					1979 529 332 34 6					RUDA				
1979	840	586	127	9	1975	508	379	31	6	1979 504 330 55 4				
1975	721	588	146	11	VERNERBERK					1975 457 315 64 7				
POKRČE					1979 1428 576 165 10					DOBRLA VAS				
1979	784	429	86	4	1975	1256	520	168	17	1979 1990 1050 165 38				
1975	658	402	89	2	BEKŠTANJ					1975 1833 1005 147 36				
ŽIHPOLJE					1979 2801 1265 350 60					ŽELEZNA KAPLA-BELA				
1979	350	374	76	4	1975	2525	1238	282	106	1979 1398 504 69 64				
1975	290	350	57	2	ROŽEK					1975 1361 509 70 95				
BOROVLJE					1979 482 242 48 13					PLIBERK				
1979	3169	1215	265	99	1975	439	243	72	19	1979 2028 1141 163 107				
1975	3027	1172	279	93	ČAJNA					1975 1732 1093 198 129				
ŠMARJETA V ROŽU					1979 837 403 135 18					DJEKŠE				
1979	364	240	19	9	1975	803	384	109	27	1979 263 269 43 3				
1975	349	231	19	14	ŠENTJAKOB V ROŽU					1975 270 266 42 7				
BISTRICA V ROŽU					1979 1877 613 83 95					GLOBASNICA				
1979	1025	416	63	34	1975	1668	592	114	102	1979 526 269 35 28				
1975	986	399	75	47	PODKLOŠTER					1975 459 271 33 43				
HODIŠE					1979 2789 944 258 129					ŽITARA VAS				
1979	611	341	70	7	1975	2697	882	267	155	1979 869 354 59 26				
1975	516	278	69	14	VRBA					1975 838 313 42 27				
					1979 2451 1549 630 61					ŠKOCIJAN				
					1975 2144 1358 677 86					1979 1255 824 129 29				
										1975 1076 773 133 40				

tednikov komentar - tednikov komentar - tednikov komentar - tednikov kome

FLORIJAN
SABLATSCHAN,
urednik NT

Zabe-
ležki k
6. maju

Kljub temu, da je prof. Bruckmann že pred dvema urama na televiziji prerokoval — ali bolje oznanil — ponovno, tokrat še večjo socialistično zmago, je vladala v nedeljo ob sedmih v volilni centrali v notranjem ministru precejšnja napetost. Ne zaradi tega, ker bi Bruckmannu ne verjeli — njegove napovedi so vedno bile zelo precizne —, že bolj zaradi tega, da bi čimprej ujeli obraze žarečega zmagovalca Kreiskega in — napol sadomasohistično — podleglega Tausa. Pol ducata televizijskih kamer, več ducatov močno „oboroženih“ fotografov je čakalo na utrinke, ki jih bo brezdvomno v naslednjih urah dovolj.

Kot prvi je pohitel v svojem spremstvu v volilno centralo

šef ÖVP Josef Taus. Očitno more in potrnosti v lastni strankarski centrali ni mogel več vzdržati. Že ko so časopisi primerjali nastope voditeljev strank v okviru diskusij pred volitvami, so ugotovili, da je bil Taus najbolj bled med vsemi tremi. Sedaj je izgledal še bolj bled, ko je iz poltemnega kratko pogledal v dvorano, iz katere bi v kratkem televizija prenašala zaključek in višek volilne reportaže. Zagledali so ga prvi fotografi. Še preden bi se vsi vrgli na Tausa, so šefa velike (je ÖVP sedaj sploh še „velika“ stranka?) opozicijske stranke prijeli najožji sodelavci ter ga odvedli v posebej rezervirano sobo. Taus, ki je kakor vsak drugi strankarski šef ves volilni boj iskal publiciteto, se je izognil sedaj tvorcem javnega mnenja. Taus — aus? Vendar: kdo se v trenutku najhujše zapuščenosti in neizmernega razočaranja že rad pokaže pred drugimi, ki imajo povečini povod za največje slavje? Takšno je življenje, in še posebej takšna je politika.

Znotraj dvorane so se medtem pogajali tajniki voditeljev strank s Franzom Kreuzerjem od ORF-a, če naj bi si podali voditelji tudi roke pred kamero — in kako naj bi izgledala ta scena, kam naj bi gledali pri tem Götz, Taus in Kreisky. Vedno, ko je kdo predlagal novo varianto, je pohitel kakšen tajnik ali kurir, da bi dobil privoljenje svojega gospoda. Končno je bil ta državni akt v grobih obrisih fiksiran.

Po stopnicah je prišel v svojem spremstvu ON. Obrnil je zbrani publiki hrbet ter — vsaj navidezno — intenzivno študiral in primerjal razobešene rezultate na čelu dvorane. Sicer ima več ducatov očal — kakor Androsch oblek —, vendar je v zadnjih tednih uporabljal le ena, tista markantna črnoobrobljena. Danes v črnem nadelstreifu — ves državnik, nič volilni zmagovalc: Kreisky — kdo drug?

Od nekje je prišel še Götz, ki očitno ni vedel, ali je zmagovalc ali poražen. Kreisky še vedno gleda in študira table. Naenkrat hipoma — pogleda na stran in prav tako hipoma poda Götzu roko ter jo še bolj hipoma potegne zopet nazaj. Očitno celo Götz ni vedel, kaj se je zgodilo z njim. Prepozni so bili tudi vsi fotoreporterji, ki so pravzaprav že ure čakali na ta trenutek. ON, ki je spet enkrat prelisičil vse druge, je bil zopet zatopljen vase. Nekaj pozneje se je težišče dvorane — vsa publika je bila v spodnji polovici — hipoma premaknilo v spodnjo polovico. Premaknil se je namreč Kreisky in z njim vsa pehota okoli njega. Kakor slaba nogometna tekma, ko vsi istočasno tečejo za žogo.

Sledil je tisti četrturtni zaključni intervju, ki so ga vsi mogli zasledovati doma na televizijskih zaslonih, kjer Kreisky nikakor ni pustil veljati, da je zmagovalc on, temveč je ponovno poudaril, da je zmagala SPÖ.

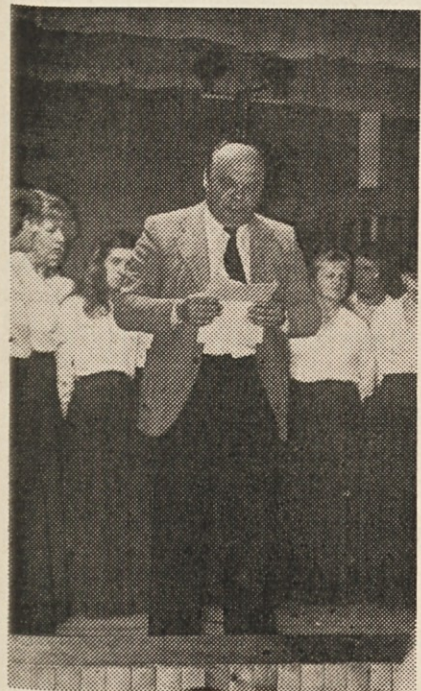
Po vseh treh intervjujih še enkrat shakehands pred kamerami. Tudi tokrat je bil že zelo stari in še vedno novi kancler zelo skop z gestami.

Že prej v socialistični centrali je kanclerju ušla pristranost — edinkrat ta večer. ON in predsednik sindikata Anton Benya sta objela drug drugega. Oba vogelna kamna zmage 6. maja — in vendar po tistih majhnih gestah tako različna. Prvi v nadelstreifu, drugi v naravnost demonstrativno preprosti obleki.

Pred socialistično centralo je podkancler in finančni minister Androsch iskal kontakte s preprostimi volilci — in delil avtograme. Pred dunajskim rotovžem v neposredni bližini pa so socialisti pričeli s tradicionalnim proslavljanjem medtem prav tako že tradicionalne zmage SPÖ.

Beneški Slovenci gostovali na Koroškem

Na povabilo Krščanske kulturne zveze v Celovcu in šmihelskega Katoliškega prosvetnega društva so zadnje soboto pri nas na Koroškem gostovali — prvič — beneški Slovenci. Večurni večerni program v farni dvorani v Šmihelu pri Pliberku so oblikovali Beneško gledališče z enodejanko „Emigrant“, mešani pevski zbor „Rečan“ in ansambel „Narodna klapa“.

Avtor drame „Emigrant“ in urednik glasila „Matajur“, Izidor Predan, spregovori v imenu beneških Slovencev, v ozadju del mešanega pevskega zbora „Rečan“.

Da je med Korošci veliko zanimanja za kulturno delovanje zamejskih Slovencev v slovenski Benečiji — to je kraj v vzhodni Furlaniji — je dokazal nadvse dober obisk kulturnega večera. Mnogi niso več našli sedeža.

Publika in goste je pozdravil predsednik šmihelskega društva Karl Gril. Njegov poseben pozdrav je veljal častnim gostom, konzulu SFRJ Petru Župančiču, predsedniku Narodnega sveta koroških Slovencev, dr. Matevžu Grilcu, predsedniku Krščanske kulturne zveze, župniku Lovru Kaslju, mandatarjem Enotne liste Pliberk, Fricu Kumru, Jožetu Partlu, Stanku Vavtiju, „duhovnemu motorju“ — dekanu Kristu Sriencu in Milki Hartmanovi ter Vinku Zaletelu.

Pozdravne pa tudi prijateljske in informativne besede je spregovoril avtor drame „Emigrant“, Izidor Predan, glavni urednik Mata-

jurja, glasila beneških Slovencev. Njegov govor prinašamo na posebnem mestu. V Benečiji, kjer pred 25. leti še ni delovalo nobeno slovensko društvo, zdaj z veliko vnemo gojijo narodne pesmi. Vrsto takih nam je v Šmihelu zapel mešani pevski zbor „Rečan“. Ta se je predstavil tudi še z lastnimi skladbami. Morda je za sedanjo situacijo v Benečiji najbolj značilen življenjski optimizem, kakor se izraža tudi v pesmi „Matajur“: Veselo stopimo Slovenci na dan, saj noč je za nam'!

Da je možno spojiti narodno izročilo z moderno glasbo, je dokazal ansambel „Narodna klapa“ s svojimi originalnimi instrumenti, s katerimi so producirali tako rekoč ponarodeli „disco-sound“. Ansambel je tako šel čisto novo pot, katera je interesantna morda še za druge skupine. Poseben vtis na publiko so tudi napravili razni svetlobni efekti, katerih se je ansambel „Narodna klapa“ izčrpno posluževal.

Višek večera je bila seveda drama „Emigrant“. Igralo jo je beneško gledališče, ki je, ustanovljeno pred štirimi leti, s to dramo gostovalo tudi že v Trstu, Gorici in pri izseljencih v Belgiji. Igralci, ki drugače pripadajo različnim poklicem, uporabljajo v igri domače narečje. (Oceno drame berite v posebnem stolpcu!)

„Osvojili ste si naša srca,“ je po nastopu rekel dekan Kristo

Srienc in s tem povedal, kar je dejansko vsak čutil. Držijo dekanove besede, da je govorica beneških Slovencev Korošce čudovito očarala, da se že danes veselimo svidenja.

Po polnočnem okrepčilu pri „Jueni“ v Čepičah so bili gostje iz Benečije sprejeti pod streho šmihelskih družin.

V nedeljo je zbor „Rečan“ s svojim prepevanjem olepšal bogoslužje v farni cerkvi v Šmihelu, nakar se je skupina iz Benečije podala v Tinje, kjer jo je pogostil direktor tinskega Doma, Jože Kopeinig. Ob 15. uri nedeljskega popoldneva so se gostje srečali s Katoliškim prosvetnim društvom „Planina“ v Selah. Sprejela sta jih Marijan Olip in župnik-provizor Ivan Matko. Pri spomeniku pred cerkvijo so se Slovenci iz Benečije spomnili tudi seških žrtev.

So nas beneški Slovenci preseñteli s svojo pristno kulturno izpovedjo in s svojo neomajno vero v življenje manjšine, je seveda za nadaljnje stike z njimi važno to, da so se pri nas „počutili kakor doma, ja še bolj,“ kot se je izrazil njih vodja Izidor Predan. To prvo gostovanje beneških Slovencev pomeni impulz za tesnejše sodelovanje med Slovenci na Koroškem in v Benečiji: kulturni društvi iz Šmihela in iz Sel sta že sprejeli povabilo za gostovanje po Benečiji.

Tako, upamo, se je začela kul-

turna izmenjava, za katero ima poleg drugih posebne zasluge tudi tajnik Krščanske kulturne zveze, Nužej Tolmajer, ki je tokrat skup-

no s predsednikom šmihelskega društva, Karlom Grilom, spremljal beneške Slovence na poti po Koroškem.

Matj Vanca in mlada žena Marija zvesta za žalostno novico, ki jo jima prebere oče Tinac iz telegrama, da se je sin Marjo v rudniku v Belgiji smrtno ponesrečil.

„Emigrant“ - izraz resničnega življenja

Drama „Emigrant“, postavljena na konec obsežnega glasbenega sporeda, je bila za mnoge, če ne za večino navzočih, glavni vzrok udeležbe na tej kulturni prireditvi. Ko je slednjič padel zastor, je gotovo sleherni bil vesel in zadovoljen, da je prišel in vztrajal. Kajti nastop Beneškega gledališča pod režijo Andrijana Rustje je bil tako prepričljiv in osvajajoč, da je moral prevzeti in pretresti vsakogar, ki ima oči in uho in čut za globoko simboliko in sorodnost prizorov z resničnim življenjem Slovencev v Benečiji in pri nas.

Da, tudi pri nas. Vse namreč, kar je avtor drame Izidor Predan povezal v šop odrskih prizorov iz trdega življenja svoje beneške domovine, se dan na dan dogaja tudi pri nas na Koroškem. Saj je tudi pri nas na dnevnem redu trajna emigracija za dan ali teden ali mesec na mnogo kilometrov oddaljena delovna mesta, ker neka čudna protimanjšinska politika ne dovoljuje le-teh v bližini doma. Saj je tudi pri nas na dnevnem redu zasmeh in zaničevanje domače slovenske govornice kot manjvrednega narečja, kot grde jezikovne mešanice, ki kultiviranemu človeku ne pristajajo in jo je treba čimprej zavreči in pozabiti. Saj je tudi pri

nas marsikje le še zaveden duhovnik zadnji zagovornik in branitelj in dosledni gojitelj tega narodnega zaklada in z njim še kak idealist, ki se ga zaradi njegove prizadevnosti za narod in njegovo kulturo drži očitke narodnih odpadnikov, da je komunist. Saj tudi pri nas prenekateri funkcionar javne uprave enako beneškemu županu z vso vnemo in zgovornostjo zagovarja popolno asimilacijo. Zares, le imena bi bilo treba zamenjati ter govoriti v naši podjunščini ali rožanščini ali ziljščini, pa bi drama bila naš, koroški slovenski „Emigrant“.

Vse priznanje avtorju za iz lastnega izkustva in pozornega opazovanja ustvarjeno delo, še posebej pa za posebnost drame v tem, da je spisana v čudovito zvonečem beneškem narečju, močno sorodnem naši ziljščini! Vse priznanje pa tudi režiserju in igralcem za brezhibno in doživeto uprizoritev. Kaj bi naštevali in ocenjevali posamezne vloge, ko pa so vse naravnost idealno zasedene. Dolgi aplavz je bil zaslužen priznanje in zahvala občinstva za nazorni prikaz križevega pota kljub v „koštici“ zapisanim pravicam zatirane narodne manjšine.

- LKH -

Med prizori na odru čas za pogovor: v prvi vrsti (od desne): avtor drame Izidor Predan, predsednik Narodnega sveta dr. Matevž Grilc s soprogo, konzul SFRJ Peter Župančič s soprogo in nosilec Enotne liste Pliberk, Fric Kumer.

„Dragi koroški Slovenci!“

Prišli smo med vas kot bratje k bratom. Prišli smo med vas, da vidimo, kako delate in živite in da izpričamo pred vami ne samo našo življenjskost, ampak tudi trdno voljo, da ohranimo jezik in kulturo naših očetov, da se razvijamo v tej kulturi, da ustvarjamo nove kulturne dobrine tudi za naš bodoči rod.

Mislil in upam, da bo naš nocojšnji nastop na Koroškem zgodovinskega pomena; odprl bo obdobje kulturnega sodelovanja med dvema bratskima manjšinama, ki sta v svoji tisočletni zgodovini pretrpeli vse gorje tega sveta. Mi bomo še prišli k vam in vi boste prišli k nam. Skupaj bomo delali za kulturni in narodnostni preporod v naših deželah.

Morda bi ne kazalo — na tako prijetnem srečanju — motiti

drage poslušalce z grenkobami, vendar tudi na tej lepi priložnosti ne moremo mimo dejstev: mi imamo vam povedati mnogo grenkob in tudi vi nam.

Mi in vi, ki živimo v demokratičnih državah, se moramo še danes boriti za najosnovnejše človekove pravice.

Znana so nam vaša prizadevanja, vaš boj za upoštevanje člena 7, ki bi vam moral zagotoviti vse narodnostne pravice. Znana so nam tudi negativna in odklonilna stališča nekaterih vaših oblasti. Znana so nam vaša prizadevanja in boj za socialni in kulturni preporod slovenskega življa. Vaš boj je podoben našemu. Mnogokrat se gre za pridobitev posameznega človeka.

Kar se tiče našega položaja, je še slabše.

Slovence v Italiji delijo v tri vrste, v tri kategorije. Tržaški Slovenci uživajo največ narodnostnih in gospodarskih pravic. Goriški Slovenci so glede uživanja pravic na nižji stopnji. Beneškim Slovincem pa sploh ne priznavajo statusa manjšine. Naš otrok se ne more in se ne sme učiti materinega jezika v šoli. Izseljevanje je spravilo na polovico število pripadnikov naše narodne skupnosti. Če je naš otrok spregovoril po slovensko v šoli, so mu dali denarno globo. No, kljub temu smo se kulturno dvignili v zadnjih letih. Mladina se vedno bolj zanima za našo kulturno in zgodovinsko preteklost, katere ni nihče učil po šolah. S spoznavanjem naše zgodovinske preteklosti, narašča v mladih narodnostna zavest, kar nam je omogočilo, da smo ustanovili v zadnjih letih razna kulturna društva na vsem področju Beneške Slovenije. Pred 25. leti

smo ustanovili prvo društvo v zgodovini beneških Slovencev, to je kulturno prosvetno društvo, ki nosi ime našega pesnika in buditelja Ivana Trinka. Danes jih imamo toliko, da se jih ne more naštetih na prste.

V naših društvih delujejo člani različnih političnih nazorov: od duhovnikov do komunistov. To se pravi vsi tisti, katerim stoji pri srcu bodočnost naše slovenske narodne skupnosti.

Tako — čeprav je nam kot vam — napravila politika raznarodovanja in asimilacije veliko materialno in moralno škodo, nas niso uničili. Previhrali smo viharje in bomo previhrali tudi druge, ki jih bodo poslali nad nas in še bolj lahko kot v preteklosti, ker danes nismo več sami. Za nami stoji ponosna domovina, ki nam ob vsaki priliki nudi svojo konkretno solidarnost in svojo materinsko pomoč. Z nami je vedno

več demokratičnih sil v Italiji, Avstriji in v svetu, ki z nami zahtevajo spoštovanje določil republiških ustav, deklaracijo o človekovih pravicah OZN, deklaracijo o človekovih pravicah helsinške konference in drugih.

Previhrali smo viharje in bomo premostili še druge težave. V Vaših dolinah Rož, Podjuna, Zila, kakor pod mogočim Matajurjem še doni in odmeva slovenska pesem in bo še odmevala v veselje naših bodočih rodov.

Tistim, ki hočejo našo narodno smrt, odgovorimo z verzi našega buditelja Ivana Trinka:

... Čemu, čemu vaš hrup in divja sila,
oj severni in južni naši vragi?
Vsa vaša moč se bo zdrobila ob mali,
a vendar nepremični skali...

(Izidor PREDAN, avtor drame „Emigrant“ na predstavi v Šmihelu pri Pliberku).

Velikokrat v svojem življenju sem storil krivico človeku, ki sem ga ljubil. Taka krivica je kakor greh zoper Svetega Duha: ne na tem ne na onem svetu ni odpuščena. Neizbrisljiva je, nepozabljiva. Časih počiva dolga leta, kakor da je bila ugasnila v srcu, izgubila se, utopila v nemirnem življenju. Nenadoma, sredi vesele ure, ali ponoči, ko se prestrašen vzdramiš iz hudih sanj, pade v dušo težak spomin, zaboli in zapete s toliko silo, kakor da je bil greh šele v tistem trenutku storjen. Vsak drug spomin je lahko zabrisati s kesanjem in z blago milostjo — tega ni mogoče zabrisati. Črn madež je na srcu in ostane na vekomaj.

Rad bi človek lagal sam sebi v dušo: „Saj ni bilo tako! Le tvoja nemirna misel je iz prosojne sence napravila noč! Malenkost je

IVAN CANKAR:

Skodelica kave

bila, vsakdanjost, kakor se jih sto in tisoč vrši od jutra do večera!“

Tolažba je zlagana; in človek občuti sam in z grenkobo, da je zlagana. Greh je greh, če je storjen enkrat ali tisočkrat, če je vsakdanji ali nepoznan. Srce ni kazenski zakonik, da bi razločevalo med pregreškom in hudodelstvom, med ubojem in umorom. Srce ve, da „zavratnež ubija s pogledom, z mečem junak“; in rajši bi dalo odvezo meču nego pogledu. Tudi ni srce katekizem, da bi razločevalo

med malimi in naglavnimi grehi, da bi razločevalo med njimi po besedi in zunanjih znamenjih. Srce je pravičen in nezmotljiv sodnik. Sodi in obsodi grešnika po skriti, komaj zavedni kretnji, po hipnem pogledu, ki ga nihče ni opazil, po neizgovorjeni, komaj na čelu zapisani misli; celo po koraku, po trkanju na duri, srebanju čaja. Le malo grehov je napisanih v katekizmu in še tisti niso poglavitni. Če bi bilo srce spovednik — dolga in strašna bi bila spoved!

Odpustljiv je greh, ki ga je mogoče povedati z besedo, izbrisati ga s pokoro. Težak in pretežak, do zadnje ure krvaveč je greh, ki je ostal samo v srcu kakor spomin brez besede in brez oblike. Le sam sebi ga človek izpoveduje, kadar strmi v noč in mu je odeja na prsih težja od kamna.

„Ne kradel nisem, ne ubijal, ne prešuštoval; čista je moja duša!“

Lažnivec! Ali nisi lupil jabolka, ko si šel mimo lačnega ter si ga pogledal brez sramu? Hujše je bilo, nego da si kradel, ubijal in prešuštoval! Pravični sodnik, srce, bo rajši odpustilo ubijalcu, ki je gredoč pod vislice pobožal jokajočega otroka, nego tebi čistemu! Zakaj srce ne pozna malenkosti in tudi ne paragrafov...

Pred petnajstimi leti sem prišel domov in sem ostal doma tri tedne. Ves tisti čas sem bil potr in zlovoljen. Stanovanje smo imeli pust; v nas vseh je bilo, zdi se mi, nekaj težkega, odurnega, kakor vlažna senca.

Prve noči sem spal v izbi; časih sem se ponoči vzbudil, pa sem videl v temi, da je bila mati vstala iz postelje in da je sedela za mizo. Čisto mirno, kakor da bi spala; dlani je tiščala k čelu, njen beli obraz se je svetil, tudi če je bilo okno zagrnjeno in ni bilo zunaj ne lune ne zvezd. Poslušal sem natanko in sem razločil, da to ni sopenje spečega, temveč mukoma zatajevano ihtenje. Odel sem se preko glave; ali skozi odejo in tudi še v sanjah sem slišal njeno ihtenje.

Preselil sem se pod streho, v seno. V ta svoj dom sem plezal po strmih, polomljenih stopnicah, lestvi podobnih. Postlal sem si v senu, pred vrata na klanec pa sem si postavil mizo. Razgled moj je bil siv, razglodan zid. V zli volji, v potrnosti in v črnih skrbeh sem pisal takrat svoje prve zaljubljene zgodbe. Siloma sem vodil svoje misli na bele ceste, na cvetoče

travnike in dišeča polja, da bi ne videl sebe in svojega življenja.

Nekoč sem si zaželel črne kave. Ne vem, kako mi je prišlo na misel; zaželel sem si je. Morda le zategadelj, ker sem vedel, da niti kruha ni doma, kaj šele kave. Človek je v sami razmišljenosti hudoben in neusmiljen. Mati me je pogledala z velikim, plahim pogledom in ni odgovorila. Pust in zlovoljen, brez besede in pozdrava sem se vrnil pod streho, da bi pisal, kako sta se ljubila Milan in Breda in kako sta bila obadva plemenita, srečna in vesela.

„Roko v roki, obadva mlada, od jutranjega sonca obžarjena, v rosi umita...“

Začul sem tihe korake po stopnicah. Prišla je mati; stopala je počasi in varno, v roki je nesla skodelico kave. Zdaj se spominjam, da nikoli ni bila tako lepa kakor v tistem trenutku. Skozi vrata je sijal poševen pramen opoldanskega sonca, naravnost materi v oči; večje so bile in čistejše, vsa nebeška luč je odsevala iz njih, vsa nebeška blagost in ljubezen. Ustnice so se smehljale kakor otroku, ki prinaša vesel dar.

Jaz pa sem se ozrl in sem rekel z zlobnim glasom:

„Pusti me na miru!... Ne maram zdaj!“

Ni še bila vrhu stopnic; videl sem jo samo do pasu. Ko je slišala moje besede, se ni gani!; le roka, ki je držala skodelico, se je tresla. Gledala me je prestrašena, luč v očeh je umirala.

Od sramu mi je stopila kri v lica, stopil sem ji naproti s hitrim korakom.

„Dajte, mati!“

Prepozno je bilo; luči ni bilo več v njene oči, smehljaja ne več na njene ustnice.

Popil sem kavo, pa sem se tolažil:

„Zvečer ji porečem tisto besedo, tisto ljubeznivo, za katero sem ogoljufal njeno ljubezen...“

Nisem je rekel ne zvečer ne drugi dan in tudi ne ob slovesu...

Tri ali štiri leta kasneje mi je v tujini tuja ženska prinesla kavo v izbo. Takrat me je izpreletelo, zasklelo me je v srcu tako močno, da bi bil vzkliknil od bolečine. Zakaj srce je pravičen sodnik in ne pozna malenkosti...

V nedeljo: materinski dan!

Valentin Polanšek

11

Križ s križi

V njem so bili izdelki Meißner porcelana, ure, srebrnine in zlatnine. Ko je tvrdka opozarjala, da pričakuje ali naročilo ali se dragocen cenik vrne, je fant naročil za Zvamančarjevega Jozeja lično žepno uro za 25 RM, za svojo mamo pa uro budilko za 6 RM 50 RPF in za sosedovo rdečeličko prstan za 9 RM. Največ naročil je šlo na pol ducata skled, ki so bile staknjene v sestavu, da je bila najmanjša le še posodica za otroka, dočim je največja držala nad liter. Največjo srečo pa je fant zadel, ko je na ba-bično prigovarjanje naročil pralnega mila z jelenovim znakom kar en gro, torej dvanajst ducatov. Kmalu je prišlo pismo od tvrdke, da je treba predložiti nakazilo, izstavljeno od domače občine. Ker je naročilo prišlo še na pravo mesto pred razglasitvijo racioniranja mila. Preko starega socialdemokratskega dedca, ki je ostal od 1938 na občini, so deda res prišli do zahtevanega nakazila. In fantova družina je imela pralnega mila na zalogi kot nobena druga.

Čim si je fantalin prištedil toliko denarja, da si nabavi tisto reč, katero si je skrivaje najgorečnejše želel, že je ugibal, kaj bi bilo naslednje zanimivo. Vedno in povsod je imel cilj pred sabo.

Praznik pa se je zanj začel že dan poprej, ko je pismonoša prinesel sporočilo, da leži na pošti težji zavoj iz Klingethala. Zdaj je tu: prva njegova harmonika! Rdečkaste barve z dvema vrstama gumbov za desno roko, torej za diskant in osem basov. Tako je videti na sliki v ceniku! Poln napetosti in neučakanosti ga je neslo v trg. Ni prodajal običajnih zijal ob kinovratih, da ogleduje fotografije z imenitno oblečenimi ljudmi. Glede resničnosti in filmske utopije si mlada glava ni bila na jasnem. Kako pa tudi, saj še odrasli okoličani niso videli vsaj dva filma, kot ju je videl fantalin. Učinkovalo je z daljnosežnimi posledicami tako doživetje silno prodorno! Večkrat je sanjal o filmu.

Bili so kajpak prekipevajoči filmi predpubertetne razgibanosti... zale šolarice so bile središče in ospredje vseh zamotanosti. Tokrat niso privlačevale kino-slike! Le poštni urad ga je privlačeval:

Ali so zavoje že pripeljali s kolodvora? Gotovo, če imam obvestilo! Menda vedo, da je treba s takim zavojem previdno ravnati, da ga ne bodo premetavali. V kaj je le zavita harmonika? In kovček? Je zaklenjen? S ključki? Pa kje so ključki? Ali le vedo na pošti, kaj je v takem zavoju? Kaj si bodo mislili, ko

pridem jaz ponj? Zdaj me tista dolga uradnica z debelimi očmi že pozna. Ni mi treba več reči, po čigavo pošto sem prišel. Tudi blondinka-domačinka, ki je pred kratkim začela s pošno službo, bo morda vedela, kaj je v zavoju iz Klingethala. Fantalin je vedel za blondinkino domačo hišo, kjer je ponavadi slišal klavir, kadar je zahajal mimo. Kako se na klavir igra, pa še nikdar ni videl. Le pripovedoval mu je Zvamančarjevi Jozej, da je pač podobno kot pri cerkvenih orglah, katere je tudi že pomagal „goniti“, se reče, pritisikal je na meh. Končno je stal sredi poštnega urada s svojim značilnim duhom po nečem nedomačem. Skozi linico so pokukale debele oči. Rdečkasto povzeto pošto nakaznico je podpisal in odštél 21 mark ter 45 pfenigov. Zdaj so bile sekunde tako široke in razpihnjene na dihljaje, na prestopanje čakajočih, na pomigavanje prstkov, katerih nikamor ni bilo moč spraviti, ne na hrbet, ne ob stran stegov, ne v žepe ne v prekriz, nobena drža ni ustrezala trenutnemu razpoloženju mlade duše.

V Čižejevo hišo se je zavlekel z velikim zavojem, ki je bil s papirnatim motvozom prevezan. Sorodnica-dobrotnica je bila zaposlena s polaganjem kart. Vanje je zamišljeno buljil sedeči vojak dopustnik. Poleg njega pa je bila privezana z roko v roko zasanjena dečva. Sorodnica-dobrotnica je bila zelo zatopljena v svoje razlage sreče, usode, pričakovanega in nepričakovanega. Vojak pa je vsrkaval vase vsako tolažbo in obljubo. Privezanka poleg njega je tesneje

